

החדר האינטימי שלי

יוקר המחיה, אורח החיים המודרני ושיקולי נוחות משאירים את הצעירים בבית ההורים הרבה אחרי תום השירות הצבאי. איך מייצרים שהות משותפת ששומרת על המרחב הפרטי של ההורים והילדים? **רונית הראל**

בתכנון על שמירת פרטיות מוחלטת לכל הצדדים, ללא קשר לאופי היחסיים בני המשפחה, "מה גם שלעתים הילד מאפיין אותם אחרת מההורים או ההיפך", היא אומרת. "הנושא עולה עוד בשלב הפרוגרמה, כשהאדריכל המתכנן יורד לפרטי הצרכים, החל ממות ואורח החיים המשפחתי. חשוב להבין את מניפת הצרכים של הצדדים גם קדימה בזמן. לדוגמה, כשהילד יעזוב בסופו של דבר את הבית, מה יעשו ההורים עם החלל והשטח שתוכנן והוקצה עבורו? כראי לקחת בחשבון בתכנון בהווה את האפשרויות העתידיות וכך לחסוך כסף רב".

ספרן-גורפונג מדגימה זאת באמיצות בית שתוכנן לפני שנים רבות לזוג שילדיו המתבגרים יצאו מהבית. הוא עוצב תוך חשיבה ארוכת טווח לגבי היום שבו יחזור אחד מהם הביתה, ולכן, לא נוצלו כל אחוזי הבניה. ההורים גם לא הופתעו כשהבן ביקש לבנות יחידה על הגג, עבורו ועבור בת הזוג וילדיהם.

עוד בשלבי התכנון הראשוני של בית ההורים המקורי, נבדקו כל האפשרויות למימוש מקסימלי של כל אחוזי הבניה. התכנון ההנדסי והאדריכלי לקח בחשבון שבעתיד יהיה אפשר לבנות קומה נוספת ללא צורך בחיזוק יסודות הבית, כולל כניסה נפרדת ואינטרקום נפרד, באופן כזה שלא תיגרם הפרעה להורים ושגם תאפשר פרטיות לזוג הצעיר ולידיהם העתידיים. "זהו אורח חיים שונה מאוד מזה שאילו מורגלות המ"שפחות, זו הצעירה וההורים המבוגרים", היא אומרת. "הרעש והתנועה של המשפחה הצעירה עלולים להפריע מאוד. כל זה צריך לבוא בחשבון בעת התכנון".

איך זה עובד בפועל? הנה מספר דוגמאות של אתגרי מגורים רב דריים, והפתרונות שהציעו המעצבים והאדריכלים. ■

הצעירים חוזרים הביתה? למעשה, רבים מהם מעולם לא עזבו אותו. מחקר שערכה באחרונה "REAL Trends" הראה כי כשליש מבני 18-24 בארצות הברית מתגוררים עם הוריהם. נתוני הלמ"ס מהשנים האחרונות מצביעים על יותר מרבע מיליון בני אדם בישראל, קרי 15%-35% מהצעירים בגילי 25-35 שממשיכים לגור בבית ההורים מסיבות שונות.

בין אם הם מתקשים לממן את השהות היקרה בדירה שכורה, בין אם הם רוצים לחסוך כמה שיותר על מנת להבטיח את עתידם הכלכלי כבוגרים, ובין אם פשוט משיקולי נוחות – מגורים בידודיים נהפכו לתופעה שכיחה שמתגלגלת גם לפתחם של המעצבים והאדריכלים. "יותר ויותר בקשות להתאמות תכנוניות למגורים מסוג זה מופנות אלינו במהלך בנייה או שיפוץ, או אפילו בשלבי התכנון האדריכלי הראשוני", מעידה האדריכלית לילך ספרן-גורפונג, הבת של משרד "ספרן-גורפונג אדריכלים". "משפחות מגדירות מחדש את ההרכב שלהן בשלבים שונים של החיים, והבקשה להתאים מרחב מחיה למודל לפיו נשאר אחד הילדים בבית עם ההורים, הופכת מקובלת ותכופה". מגורים שכאלה נתפשים על ידי הילדים כ"מיני דירה", יהיה גודל לה אשר יהיה. לדברי מעצבת הפנים קרן ניב טולדנו, המעצבים מתבקשים לתכנן את החלל הקטן לפי מכלול צרכים כגון אירוח חברים, הכנת עבודות ללימודים, שינה ורביצה. "כאשר כל זה נראה גם טוב, לא עמוס מדי, אנרגטי במידה ומשקף את אישיותם, כמוכן", היא אומרת.

מבלי להיכנס לאתגרים התרבותיים והפסיכולוגיים של תופעה זו, הרי שלהיבטים התכנוניים יש השפעה על האופן שבו בני המשפחה יצלחו את השנים האלה על הצד הטוב ביותר. ספרן-גורפונג ממליצה ככלל בסיסי

צילום: שי גיל / עיצוב פנים: דורית וינברן

בית פרטי בן שלושה מפלסים בהוד השרון

הדיירים: זוג עם שני ילדיהם, חייל וסטודנט

עיצוב פנים: דורית וינברן

האתגר: הילד הגדול, שהתגורר בחדר רגיל לפני השיפוץ, ביקש פרטיות ורצה לעזוב את הבית. מפלס המרתף היה עמוס באוספים של ההורים, מקרר יינות, כלי עבודה, משרד ביתי וחדר משחקים, ולא ניתן היה לפנות בשבילו מקום. האתגר היה להשאיר אותו בבית ולספק לו פרטיות מוחלטת.

הפתרון: המעצבת יצרה במרתף סוג של לופט, ללא חללים נפרדים, שכולל חלל שינה ואירוח, חדר רחצה, אזור לימודים, אחסון ומטבחון קטן. כל הקירות נהרסו ונפי תחה רלת חיצונית שלא היתה בשימוש כדי לאפשר כניסה נפרדת. מיטה ווגית הוצבה על צלע קיר אחת, ומולה הועמדה טלוויזיה על רגל, שמשמשת גם כסוג של חציצה, ולצד המיטה נוצרה פינת ישיבה עם ספה וכורסה, שם ניתן לארח את החברים. קיר המיטה נצבע בצבע לוח גיר שחור ובהמשכו הוצב שולחן ענק ללימודים. בצד השני מוקם ארון גדול עבור כל צרכיו של הבן.

דבר הצעיר: "אני נהנה מכל היתרונות. מצד אחד זה לגור עם ההורים ולהיות חלק מהמשפחה, ומצד אחר זה מרגיש כאילו אני גר בדירה שכורה בתל אביב. עם הכניסה הנפרדת יש לי 100% פרטיות ואני לא מרווח לאף אחד מתי אני יוצא ומתי חוזר. כשבא לי אני איתם, וכשלא – אני לבד".

צילום: עודד סמדר / אדריכלות ועיצוב פנים "שרה ונירית פרנקל"

בית בן שלושה מפלסים במושב בשרון

הדיירים: זוג ושלוש בנות בגילי 15, 17 ו-23

אדריכלות ועיצוב פנים: שרה ונירית פרנקל

האתגר: חוסר פרטיות לבת הבכורה, בדירה שבה הבנות ישנו בחדרים סטנדרטיים נפרדים וחלקו חדר רחצה משותף.

הפתרון: במעבר לבית חדש שנבנה מהיסוד, הוקצה המרתף לבת הבכורה, ובו נוצרה לה יחידה משלה, עם כניסה נפרדת וכל הנחוץ לעצמאותה: סלון, חדר שינה, אמבטיה, מכונת כביסה ומיידש. האדריכליות יצרו חצר אנגלית מרווחת עם גינה פרטית, וכך חודר אור טבעי שמשכיח את העובדה שמדובר במרתף.

דבר ההורים: "הבת מרוצה מאוד. וגם אנחנו מרוצים כי היא עדיין בבית בזכות הדירה, שמשמרת את הקשר עם המשפחה".

בית פרטי בן קומה אחת בעפולה

הדיירים: זוג ושלושת ילדיהם, תינוק, בת 8 ובת 12
אדריכלות, תכנון ועיצוב פנים: שירלי דן

האתגר: הזוג ביקש לבנות חדרים גדולים ומרווחים, שייראו כמו סוויטות ויכללו את כל צורכיהן, כולל מיטה וחצי, ארון, ספרייה ושולחן כתיבה, ללא יצירת עומס.

הפתרון: שלושת חדרי הילדים חולקים אגף משלהם, הנפרד מאגף ההורים, וכן חדר רחצה משותף שניתן להיכנס אליו דרך דלת פרטית מכל החדר. מאחר שגודלם של חדרי הילדים אמנם גדול מהסטנדרט אבל אינו ענק, היה צורך לתת מענה מתאים בלי לגרוש את החלל. הפתרון נמצא בדמות העמדה של המיטה במרכז הקיר, כשבגובה טפט, מה שנותן תחושה של אוריריות וזרימה, וכן יצירת נישא לארון, ובתוכו מוקמה ספרייה עם שולחן כתיבה.

דבר ההורים: להורים היה חשוב להפריד את האזור השינה שלהם מאזור הילדים, ולספק לבנות חדרים מרווחים. "הילדים אוהבים את הספיס שלהם ונהנים מהסוויטות שיצרנו להם, שממשיכות את הקו העיצובי של הבית עם טאץ' אישי לכל אחד. אנחנו אוהבים מאוד את ההפרדה, ואיש לא מפריע לאחר גם כשיש אורחים בסלון".

צילום: לירן שמש / אדריכלות ועיצוב פנים: הלל אדריכלות

דירת גג בגני תקווה

הדיירים: זוג עם שתי בנות בגילי 18 ו-20

אדריכלות ועיצוב פנים: שירה מוסקל והדס רוט, הלל אדריכלות ועיצוב פנים
האתגר: האדריכלות התבקשו ליצור לכל אחת מהבנות יחידה אוטונומית, שתאפי שר להן נוחות ופרטיות כדי שיוכלו להמשיך להתגורר בחדר לאורך שנים, גם במהלך הצבא ומאוחר יותר בתקופת הלימודים האקדמיים. בין ההנחיות היו הוספת שירותים ומקלחת בכל יחידה בהתאמה לתשתיות הבניין.

הפתרון: האדריכלות יצרו חציה קומפקטיים ומתוכננים היטב. כדי למקסם את תחושת המרחב, הן השתמשו בדלת הזזה שנכנסת לתוך "כיס", וכך התקבלה תחושה שחדר הרחצה וחדר השינה הם יחידה אחת החולקים מרחב משותף. עיצוב חדר הרחצה המשיך את הקו העיצובי של חדר השינה, והתוצאה שהתקבלה היא יחידה מותאמת אישית, שכוללת גם פינת ישיבה מוזמנה.

דבר הצעירה: בתהליך העיצוב אמרה הנערה כי אלה החומרים, הצבעים והפריטים שהיא מתחברת אליהם, וכי ההכוונה המקצועית עזרה לה ועשתה לה חשק לתכנן ולעצב דירה משלה, כשתהיה לה אחת כזו. "היה כיף להיות חלק מהתהליך ולהיות שותפה ליצירה של מרחב פרטי בתוך המרחב המשפחתי המשותף".

צילום: גלעד רט / עיצוב פנים: קרן ניב טולדנו

בית פרטי בכפר האורנים

הדיירים: זוג וילדיהם בגילי 12 ו-21

האדריכלות: מירית שטרן אשוה ואיקה דוידס

מעצבת פנים: קרן ניב טולדנו

האתגר: בן ה-21 הוא מוזיקאי שמנגן ויוצר, והיה צורך ליצור עבורו אזור פרטי בחלל כפול, שיענה על צרכי קריאה, למידה ומוזיקה.

הפתרון: המעצבת ניצלה את גובה החלל הכפול כדי ליצור גלריה אליה עולים בעזרת סולם ברזל. החלל התחתון והיומיומי כולל מיטה, שידת צד, שולחן כתיבה, ארון ואזור תקליטים, והחלק העליון משמש כפינת זולה ומוזיקה ליצירת המוזיקה והקלטתה. לצורך כך הותקנו רופף כפולה של גבס, רמקולים אינטגרליים וריפודי ספוג אקוסטיים בקירות. נעשה שימוש בהרבה וילונות וטקסטיל לספיגת הרעשים.

דבר הצעיר: "ההפרדה בין מרחב החיים היומיומי לבין הגלריה יצר עבורי תחושה אינטימית מאוד, שמבחינתי היתה נחוצה ללמידה בכל תקופת הבגרות. ההפרדה הזו גם היתה הספיס שלי ונתנה לי אזור מושלם לנגן וליצור מוזיקה אלקטרונית. זה למעשה מרגיש כמו חדר בתוך חדר, זו הווללה הפרטית שלי".

דירה בצפון תל אביב

הדיירים: זוג עם שני מתבגרים בגילי 14 ו-16

אדריכלות ועיצוב פנים: שרה ונירית פרנקל

האתגר: בדירה שנושקת לקו החוף יש רק כיוון אוויר אחד ותקרה נמוכה במיוחד (2.5 מטרים). לבן היה חדר גדול, אבל לבת היה חדר קטן וכוכי ללא חלון, שהיווה את הקטליטור לחלוקה מחדש של הדירה.

הפתרון: האדריכלות חילקו מחדש את החלל תוך שינוי כיווני החללים כדי למי-קסם את התצפית לנוף. בחדרה של הבת פתחו שני חלונות סקילייט מהתקרה כדי להכניס אור ולאפשר אוורור, והצמידו לחדרי הילדים חדר רחצה. גוונים שונים של לבן השולטים בחלל תורמים לתחושת מרחב, מאירים אותו ומשווים לו מראה אורירי.
דבר ההורים: "קודם הבת לא הסכימה אפילו להיכנס לחדר והעדיפה לישון בסלון, עכשיו היא לא רוצה לצאת מהחדר, ומזמינה את כל החברות שלה להתארח אצלה. מבחינתנו בזה נמרדת ההצלחה".

כיצד להתאים את דירת ההורים למגורים משותפים עם ילדיהם הצעירים

האדריכלות לילך ספרן-גורפונג מציעה מספר אפשרויות עיצוביות למגורי כמה דורות בכפיפה אחת.

- ◀ חלוקת השטח לאורכו ולרוחבו: בר פונקציונלי המחלק את החלל, או גלריה שמייצרת שני מפסלים.
- ◀ תאורה שמחלקת חלל ויוצרת אשליית גודל.
- ◀ שימוש במראות להגדלה ותיחום פינות במרחב.
- ◀ עבודת נגרות תסייע לנצל את השטח שתחת הגלריה.
- ◀ מדרגות ליצירת גלריות בגבהים שונים יאפשרו לנצל את השטח תחתיהן לאחסון.
- ◀ מדרגות מאפשרות גם פינות ישיבה על ידי הנחת כריות בגדלים שונים עליהן.
- ◀ מטבחים שסגורים בתוך ארונות.
- ◀ אם אין חלון בחלל שנוצר עבור הצעיר, יש לעשות שימוש בוונטות ובמאווררי תקרה.
- ◀ בהיעדר חלון כדאי לעשות שימוש בתאורה שמדמה אור טבעי.
- ◀ גם אם אין מטבחון בחלל הקטן, מומלץ לשלב מקרר מיני.
- ◀ להתקין מיטות מתפללות לארון.

הגבול החמקמק בין פרטיות לפיצול

לדברי עו"ד משה רזיכה, מומחה בדיני נדל"ן ומקרקעין ושותף ב"רזיכה, פר" שקר ושות'", יש להיזהר ממספר מוקשים בדרך לארגן לילדים יחידה עם מידה רבה של פרטיות. "הגבול בין יצירת חציצה של פרטיות בדירה קיימת לבין פיצול יחידת דיור הוא דק וחמקמק", הוא אומר.

רזיכה מציין כי אם ניתן לראות בחציצה פיצול הדירה, המשמעות רבות: "ראשית, הפיצול טעון היתר בנייה, ופיצול ללא היתר מהווה עבירה פלילית – שהענישה עליה מחמירה בשנים האחרונות. שנית, יש משמעות מיסויית לעובדה שהדירה הקיימת נהי פכה לשתי דירות: הפטור ממס שבה בגין דירת יחיד לא יעמוד עוד. נוסף על כל אלה, לרשות דיירי הבניין האפשרות למנוע את הפיצול אם הוא נערך ללא היתר בנייה או בניגוד לתקנון הבית המשותף".

לדבריו, "על מנת שהחציצה לא תחשב לפיצול יש בראש ובראשונה להימנע מי-יצירת כניסה נפרדת. כניסה נפרדת, כשבכל יחידה קיימות מערכות נדרשות במגורים (מטבחים, חדרי רחצה ושירותים) לבטח תביא לסיווג המהלך כפיצול. מנגד, אם הכניסה אינה נפרדת ולא קיים מטבח נוסף, קשה לסווג את המהלך כפיצול. המקרים המשתר-עים בין שתי אפשרויות הקיצון נתונים לפרשנות".